

figuren en hun omgeving, een lugubere vaalte waarin zij als afgrijselijke naaktheden staan; maar een donkerte dieper dan duisternis, een rouwfloers of een schaduw van onheil, dan wel het kleed der machtigste architectonische vormen, doch nooit het plat-vlakke levenlooze zwart, dat slechts een lichtloosheid is, een negativum. De duisterste donkerten van Mrozewski's sneden zijn nog altijd actief, zij zijn als de hoogste potentie van het licht, in zijn tegendeel omgeslagen, maar ook dan als lading voelbaar aanwezig. Zoo leeft het licht niet als wit door het zwart, doch het zwart als donkerte door het licht, dat door een vrije — niet Dürer-gravure-achtig gematematiseerde — techniek van fijnst genuanceerde dichtheid of openheid van arceeringen een expressieve waarde op zich zelf is. Zoo als die van het licht zijn alle waarden zijner sneden, geen a prioristische xylografische, maar primair expressieve in middelen van de snede-gravure gerealiseerd.

Een autocratische verbeelding dicteert, het blok gehoorzaamt. Niets van een systeem, zelfs niets van compositorische schemata. Een compositie als een natuurlijk-kunstige orde der verbeelding. Zoo ook geen styleeren, maar stijl; de stijl van een persoonlijkheid, rijk aan inhouden en aan middelen, en in de beste werkstukken boven het persoonlijke uit.

De motieven naar Hollandsch stadsgezicht sluiten voor den Hollandschen beschouwer het gemakkelijkst de verbeeldingswereld van dezen Pool open. Zij zijn van een ons gemeenzame en wonderlijk-vreemde schoonheid, een nieuwe en een al zeer oude, een nooit gekende en intiem bekende. Hun werkelijkheid heeft een cultuur-historische sfeer, als een uit slaap van eeuwen gewekte schoonheid van intens historisch leven, een voortlevende geschiedenis — stroom in en onder en door het leven van heden den dag. Het zien was een in- en doordringend zich terugdenken maar een nieuw beleven tevens. Ontmoeting der tijden. Oude levensvormen — hier vooral architectuur — door een nieuw zien tot nieuwe vormen van schoonheid gewekt.

Alle tijden zijn van Mrozewski's tijd, het meest echter de Bizantijsche en de Gothische. Hun leven is het zijne en hun vormen van menselijkheid zijn deel van zijn mensch-zijn. Zoo is hij een menschen scheppende graveur van figuren, maar zijn dramatiserend vermogen heeft niets van den hystrion. Hij speelt nooit zichzelf voor, door hem heen spelen de levensdriften van altijd en het spel objectiveert hij, ziet het aan zoo als hij Villon beeldt — hoog boven de menschen en hun huizen en hun galgen gezeten in een venster: het uitzicht op leven en dood. De dichter houdt zijn papier-rol gereed voor het spel dat zijn schrijven zal zijn. Hij kijkt lachend uit, het uitzicht is b e n e d e n - a c h t e r hem. Wat beleefd is, is historie maar ook voortlevende levensinhoud. Dien schenken de dichters-verbeelders uit in de kannen hunner vormen.